

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Софіяна Дмитра Вікторовича

“Розвиток в офіцерів-кінологів психологічної готовності до професійної діяльності у процесі підвищення кваліфікації”,

подане на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Трагічні події на сході України обумовили актуальність психологічних досліджень у сфері підготовки військових до виконання їхньої професійної діяльності. В психологічній науці та практиці все ще гостро відчувається брак методологічних підходів та методичних розробок щодо формування особистості військовослужбовця як професіонала. Спостерігаємо звернення дослідників до надбань зарубіжної психології, як також намагання відрефлексувати уже наявний досвід радянської психології з орієнтацією на потреби сучасності. Вочевидь, дотримуючись певних загальноприйятних стандартів підготовки до професійної діяльності військових постає необхідність врахування також тих ментальних, культурно-історичних особливостей українського суспільства, що безперечно впливають як на мотиваційну складову даної професії так і на специфіку професійної реалізації в цілому.

Професійну діяльність військовослужбовців відносять до екстремальних видів діяльності, оскільки вона доволі часто звершується в умовах, які межують з адаптаційними можливостями людини, перевершуючи її фізичні та психічні резерви та зобов'язуючи до максимальної мобілізації усіх потенційних сил та можливостей. Попри значні доробки з питань психологічної готовності людини до діяльності в складних ситуаціях, службово-бойовій діяльності вивчення специфіки діяльності військових-

кінологів та їхньої психологічної готовності до професійної діяльності залишається поза увагою. В свою чергу, варто зауважити, що діяльність офіцера-кінолога має свою власну специфіку, оскільки потребує додаткових спеціалізованих знань щодо психології собак, вмінь та навиків взаємодії з ними, як також розвитку таких особистісних якостей як наполегливість, терплячість, впевненість, а головне – дару-здатності любові до тварин. Остання, вочевидь, є ціннісно-сисловою передумовою розвитку мотиваційно-цільового та емоційно-вольового компонентів психологічної готовності саме офіцерів-кінологів до професійної діяльності та її успішності. Відповідно, обрана автором проблематика є вельми актуальною, а з огляду на її недостатню вивченість, теоретично і практично значущою.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Психолого-педагогічні засади становлення освітнього діалогу як інноваційної психодидактичної технології» державний реєстраційний номер 0118U003130).

Дисертація Софіяна Д.В. є прикладом успішного поєднання теоретичної і практичної науково-дослідної роботи. В ній чітко визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, а в її структурних складових – розділах логічно представлено результати дослідження.

У першому розділі роботи, з метою розкриття суті досліджуваної проблеми, подано результати аналізу наявних на сьогоднішній день у психології підходів до вивчення феномену психологічної готовності особистості до діяльності, її структурних компонентів, критеріїв та показників, проаналізовано специфіку діяльності офіцерів-кінологів, що стало підставою для означення авторського ракурсу дослідження психологічної готовності офіцерів-кінологів як багатокомпонентного психологічного феномену, що має складну динамічну структуру, визначається вимогами професійної діяльності і базується на стійкій

професійній мотивації, відповідних професійних знаннях та вміннях, професійно значущих якостях, зокрема, відповідальності, інтернальності, гнучкості мислення та адекватній професійній самооцінці. Акцент здійснено на стресостійкості як професійно значущій якості військовослужбовця-кінолога та обґрунтовано її функціональну значимість. Дисертантом означено та теоретично аргументовано зміст чотирьох компонентів психологічної готовності офіцерів-кінологів, а саме: мотиваційно-цільовий, діяльнісно-операційний, емоційно-вольовий та рефлексивно-контрольний, які й стали діагностичними критеріями на етапі реалізації емпіричного дослідження.

Особливої уваги заслуговують представлені в *другому розділі* роботи опис концептуально-методичних засад емпіричного дослідження особливостей психологічної готовності офіцерів-кінологів до професійної діяльності, а також результати факторного аналізу, які, у свою чергу, дозволили визначити найбільш істотні внутрішні чинники, які впливають на розвиток психологічної готовності офіцерів-кінологів до професійної реалізації, а саме: усвідомлення офіцерами-кінологами психологічної готовності до професійної діяльності в єдності усіх компонентів, відповідальна суб'єктна позиція професіонала, здатність до самоконтролю та самостійних дій і рішень.

Розглядаючи феномен психологічної готовності до професійної діяльності офіцерів-кінологів як динамічне утворення та беручи до уваги результати емпіричного дослідження, дисертантом диференційовано рівні психологічної готовності офіцерів-кінологів до професійної діяльності: низький (адаптивний), середній (репродуктивно-активний) та високий (професійний). Емпіричне дослідження показало, що майже половина військовослужбовців мають середній рівень готовності до професійної діяльності, більше третини – низький, що, в свою чергу, доводить необхідність реалізації заходів підвищення кваліфікації офіцерів-кінологів з

орієнтацією на розвиток рефлексивно-контрольного та емоційно-вольового компонентів.

У *третьому розділі* роботи представлено розроблену дисертантом структурно-функціональну модель розвитку психологічної готовності офіцерів-кінологів до професійної діяльності в процесі підвищення кваліфікації. Структурними складовими моделі означено цільовий (мета, завдання), методологічний (підходи, принципи), організаційний (засоби), функціональний (психологічні чинники) та результативний (компоненти, критерії, показники) блоки. Висхідним положенням структурно-функціональної моделі є авторське розуміння розвитку готовності майбутніх офіцерів-кінологів до професійної діяльності як тривалого процесу, що має системний характер та реалізується в рамках спеціально організованої освітньої діяльності на курсах підвищення кваліфікації з використанням відповідних засобів та створених психолого-педагогічних умов. Суть останніх в роботі репрезентує авторський тренінг «Розвиток психологічної готовності до професійної діяльності», психологічна діагностика професійно значущих якостей та комплекс професійно-орієнтованих спецкурсів. Здійснено ґрунтовний аналіз результатів контрольних замірів експериментального дослідження, що підтвердив значущі позитивні зрушення за основними показниками психологічної готовності та довів ефективність розвивальної програми.

У висновках подано результати дослідження, які логічно відображають алгоритм з'ясування кожного з поставлених завдань та переконливо доводять їх цілковите вирішення.

Робота має очевидну практичну цінність, оскільки отримані результати теоретичного та емпіричного дослідження специфіки розвитку психологічної готовності до професійної діяльності в офіцерів-кінологів, можуть бути використані як в умовах викладання навчальних дисциплін, зорієнтованих на фахову підготовку офіцерів-кінологів, військових психологів, військових

капеланів, так і в умовах підвищення кваліфікації фахівців кінологічних служб.

Достовірність результатів дослідження забезпечувалось методологічною обґрунтованістю вихідних позицій дослідження, апробованим методичним інструментарієм, відповідністю використаних методів об'єкту, предмету, завданням дослідження, застосуванням математичних методів обробки емпіричних даних.

Результати дослідження пройшли належну апробацію: були обговорені на науково-практичних конференціях та семінарах міжнародного та всеукраїнського рівня, як також ґрунтовно викладені у 8 публікаціях, зокрема – у п'яти вітчизняних наукових фахових виданнях у галузі психології.

Автореферат дисертації відповідає вимогам щодо підготовки кандидатських дисертацій, повною мірою відображає структуру, основний зміст, результати та висновки дисертаційної роботи й дає цілісне уявлення про неї. Зміст автореферату та основних положень дисертації є ідентичними.

Водночас вважаємо за необхідне зробити певні зауваження:

1. Робота була б значно довершеною, якби більшою мірою було розкрито специфіку, психологічні особливості професійної діяльності офіцера-кінолога, з акцентом на систему взаємодії «Людина – Тварина». Це стосується як теоретичної аргументації, так і практичної сторони роботи - розробки авторської програми тренінгових занять. Доречним було б докладніше проаналізувати специфічні особливості ціннісно-сміслової сфери офіцера-кінолога з огляду на психофізіологічні можливості собаки як партнера професійної комунікації та умови успішного виконання бойових завдань.
2. Було б логічнішим інформацію щодо обов'язків кінолога (с.49), видів службових собак, котрі використовуються в охороні державного кордону (с.51), та особливостей роботи зі службовими собаками (с.52),

представлену в параграфі 1.4 під назвою «Компоненти, критерії та показники психологічної готовності офіцерів-кінологів до професійної діяльності», подати саме в попередньому параграфі 1.3. «Особливості психологічної готовності офіцерів-кінологів до професійної діяльності».

3. В другому розділі роботи в описі процедури організації і методики проведення емпіричного дослідження варто було б дотриматись лаконічності та не дублювати інформацію, представлену схематично щодо суті діагностичних критеріїв, як також добору відповідних діагностичних засобів.
4. Оскільки третій розділ містить доволі об'ємну інформацію щодо методологічних та методичних засад розвитку в офіцерів-кінологів психологічної готовності до професійної діяльності, верифікації ефективності авторської програми розвитку психологічної готовності офіцерів-кінологів до цієї діяльності, доцільно було б скоротити опис психотехнічних засобів, не вдаючись до загальновідомих характеристик методів та прийомів, таких як групова дискусія, рольова гра і т.д., а натомість детальніше описати, з орієнтацією на складові блоки структурно-функціональної моделі, суть психологічної діагностики професійно значущих якостей та комплексу професійно-орієнтованих спецкурсів.
5. У роботі наявні окремі стилістичні, граматичні та технічні помилки.

Проте вказані зауваження не зменшують позитивної оцінки дисертаційного дослідження Софіяна Д.В. Робота містить науково обґрунтовані результати, має очевидне практичне спрямування, а її зміст логічно, системно та цілісно відображає вирішення поставлених завдань та досягнення мети дослідження.

Викладене дає підстави для висновку, що дисертація “Розвиток в офіцерів-кінологів психологічної готовності до професійної діяльності у процесі підвищення кваліфікації” є завершеним, самостійним науковим

дослідженням, відповідає вимогам, які визначені п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (постанова Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р.), а її автор, Софіян Дмитро Вікторович, заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

**доктор психологічних наук,
професор кафедри соціальної психології та психології розвитку
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника**

О.І. Климишин

ПІДПИС *Климишин О.І.* ЗАВІРЯЮ

Начальник відділу кваліфікації
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
код 02122226

07. 05 2019 р.

Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
ДІЛ ПР. № 03.ад - 15/139
16. 07 2019 р.